

Bobby Fischer, Sæmundur Palsson og Reykjavik Open

Af Jens Gade

Min kone Annette har en storebror Troels i Reykjavik, som i næsten 20 år har været nabo og god ven med Sæmundur Palsson - også kaldet "Sæmi-rock" – som under VM-matchen i Reykjavik 1972 blev bodyguard for Bobby Fischer.

Jeg har gennem mange år været interesseret i at møde denne Sæmundur, i daglig tale blot Sæmi, men den pensionerede politikommissær opholder sig pga. klimaet mest i det hus i Sydspanien, som han har haft i næsten 30 år, hvorfor det indtil videre ikke har kunnet lade sig gøre.

Men en formiddag i marts måned sidste år kom der en mail fra Troels, som oplyste, at Sæmi p.t. var i Reykjavik, men at det var uvist hvor længe. Inden frokost havde Annette og jeg købt flybillet, lejet bil og hotellejlighed (ingen ledige hotelværelser pga. Reykjavik Open 2016, som var startet onsdag den 9. marts), og lørdag den 12. marts ankom vi til Island.

Troels havde arrangeret, at han sammen med Sæmi kunne komme til vores lejlighed allerede dagen efter, hvor vi havde fornøjelsen i et par timer at høre en masse historier om Bobby Fischer, som Sæmi fortsat omtaler meget hengivent. Til slut fik jeg Sæmi's visitkort med tlf. og adresse til huset i Spanien med besked på at komme forbi og dele en flaske rødvin ved lejlighed, hvilket jeg bestemt vil gøre.

I Island var den dengang 35-årige Sæmi lige så berømt som Fischer. Han var en onkelagtig, regulær fyr der havde vundet guld i det islandske judomesterskab (mellemvægt), havde vundet førstepræmien i en konkurrence i rock-dans og var tidligere målmand for landsholdet i håndbold. Han havde endnu en egenskab, der havde resulteret i, at han var blevet sat til at holde vagt uden for Fischers hus den aften, da udfordreren endelig ankom til Island. Hans overordnede i politiet vidste, at han talte godt nok engelsk til at kunne kommunikere med amerikaneren.

Over de næste to måneder udviklede der sig et urokkeligt venskab mellem Fischer og Palsson, som næsten blev uadskillelige. Fischer kaldte ham altid "Sammy", og politimanden blev den stærke storebror, som Fischer aldrig havde haft. Nogle siger, at Palsson var den eneste virkelige ven, Fischer nogen sinde havde haft.

Fischer og Palsson spillede tennis og de svømmede ("Jeg var lidt hurtigere end Bobby, men lod ham vinde for at han skulle bevare sit gode humør"). Palsson inviterede Fischer med hjem til sit hus ved vandet, hvor amerikaneren nød fru Palssons enorme portioner af islandske specialiteter. Fischer havde altid en stor appetit (hvem husker ikke ostemadderne hos Svend Hamann!). Fischer knyttede sig også til Palssons søn Asgeir, som var 7 år. Han kunne ikke forstå, hvorfor fru Palsson ikke ville lade drengen tage med, når de forlod hjemmet sent på aftenen.

Dette med sent på aftenen havde noget at gøre med, at Fischer gerne vendte om på nat og dag. Sæmi fortalte bl.a. om hvordan Fred Cramer (som under VM-matchen repræsenterede det amerikanske skakforbund), hvis han var nødt til at vække Fischer til et parti, bankede på døren og sagde til mig: "Du bli'r her". Og så tog han selv benene på nakken!

Partierne begyndte klokken 5 om eftermiddagen på tirsdage, torsdage og søndage, men Fischer kom altid for sent, somme tider kun nogle få minutter, andre gange op til en halv time. Der var strenge ordrer til ikke at vække Fischer for tidligt af hans eftermiddagslur!

Under Fischers to måneder i Reykjavik blev Palssons bevogtning af udfordreren belønnet med en elendig behandling af politiet, af den islandske skakunion og af Fischer selv. Palsson fik løn for 8 timers arbejde, men var somme tider i sving i 18 timer. De første 14 dage havde han vagt som politimand om dagen og var derefter, på grund af Fischers uortodokse sovevaner, i gang halvdelen af natten også. Senere blev han fritaget for tjeneste hos politiet for at være fuld tid hos Fischer, men også dette gav lange arbejdsdage. Da Palsson beklagede sig, lovede skakunionen ham nogle ekstra penge, men de kom aldrig. Advokat Paul Marshall fra Fischers stab foreslog Fischer at de skulle betale ham, men hertil svarede Fischer: "Give Sammy penge? Han er min ven. Han ville blive fornærmet". Om han var meget klog eller meget nærig, ved jeg ikke, siger Palsson. Jeg ville aldrig have bedt om noget, men havde de tilbudt det, ville jeg ikke have sagt nej.

Manglede der kontanter til Palsson, manglede der til gengæld ikke oplevelser! Palsson havde privilegeret adgang til hele dramaet og til de enkelte partier. Fischer ville have ham bag kulisserne til at servere orangeade og andre forfriskninger og da Spassky ikke protesterede, var han der under næsten hver eneste match. Ved mindst én lejlighed serverede han også for Spassky, fordi han ikke ville holde ham udenfor.

Palsson var i stand til at aflæse Fischers humør. "Bobby skulle spilles som en violin", siger han. "Somme tider var det klogest slet ikke at sige noget".

Fischers mange krav til spillestedet er velkendte, herunder krav til forholdene for tilskuerne. Forståeligt nok er der derfor mange tilskuere, der foretrækker at følge matchen andre steder end i selve hallen. Mange gik nedenunder for at fornemme den hektiske stemning i analyserummet. Her forklarede forskellige stormestre nuancerne i stillingen og forsøgte at forudsige, hvad der nu ville ske. Bent Larsen, der var i Reykjavik i en kortere periode, var tilskuernes foretrukne orakel. Hans kommentarer er djærve og morsomme og velformulerede, og hilses ofte med bifald fra de forsamlede. Udbruddene kunne indimellem høres oppe i spillelokalet, hvilket efterlod overdommer Lothar Schmidt i vildrede.

Resultatet af VM-matchen er naturligvis velkendt, ligesom beskyldningerne fra begge sider om spionage og lignende. Mange af de sovjetiske deltagere tror den dag i dag, at der blev brugt ufine tricks til at besejre Spassky. F.eks. er Spasskys daværende kone Larissa fortsat overbevist om, at hendes mand blev påvirket af psykotropiske stoffer (kemiske stoffer, som hovedsageligt påvirker centralnervesystemet ved at forandre hjernens funktion og fører til midlertidige ændringer i perception, humør, bevidsthed eller adfærd).

Efter VM-matchen blev Fischer endnu 2 uger på Island, hvor han drev dagene væk sammen med Palsson, svømmede, bowlede og lod sig opluge af sit skakbræt. Herefter inviterede Fischer Palsson med til USA. Først til New York, hvor de boede hos advokat Paul Marshall, senere flyttede de vestpå til Pasadena, hvor Bob Hope betalte både hotel og limousine for dem.

I Pasadena blev Palsson behandlet som en stjerne. Om dagen mens Fischer sov, blev han kørt rundt i limousinen. Ved en enkelt glamourøs reception hyldede ordstyreren ham som Fischers bodyguard "uden hvem Fischer ifølge mesteren selv aldrig ville have vundet verdensmesterskabet".

3 måneder i staterne var nok for Palsson. Hans familie havde ikke lyst til at flytte til USA, og han savnede dem. Han sagde til Fischer, at han ville rejse; Icelandair ville betale hans billet hjem (Palsson var i USA på ulønnet orlov fra politiet). Fischer løb hen til Palsson i lufthavnen og sagde: "Forlader du mig virkelig?".

Godt 30 år senere bliver Palsson ringet op af Fischer, som fra fængslet i Japan nærmest skriger i telefonen: "They will kill me!".

Palsson sørgede for etablering af "RFJ Group", som det lykkedes at medvirke til opnåelse af islandsk statsborgerskab og pas for Fischer. Efter frigivelsen i Japan skulle Fischer flyve til Island via Kastrup, men dårligt vejr i København betød, at flyet blev dirigeret til Sverige. Den islandske Baugur Group stillede et mindre privatfly til rådighed, som fløj Fischer og Palsson fra Kristianstad til Reykjavik, hvor Fischer fik en helt modtagelse.

Allerede under turen fra Japan til Europa blev det islandske udenrigsministerium kontakte fra Washington, som lige ville gøre opmærksom på, at Fischers nye situation ikke ændrede på, at han var blacklisted i 488 lufthavne over hele verden! Sikkert årsagen til, at Fischer ikke senere forlod Island.

Årsagen til arrestationen i Japan var Fischers deltagelse i revanchematchen mod Spassky i 1992 i Jugoslavien, som på dette tidspunkt var underlagt en international handelsembargo. Brevet fra det amerikanske justitsministerium, som advarede Fischer om, at han risikerede op til 10 års fængsel, hvis han spillede i Jugoslavien, viste Fischer frem på det indledende pressemøde – og spyttede på brevet som svar til amerikanerne.

Fischers officielle sekundant ved matchen i 1992 var Asiens første stormester, Eugenio Torre fra Filippinerne, der i øvrigt som 65 årig netop har deltaget i Reykjavik Open 2017. Torre var på meget venskabelig fod med Fischer og historien går på, at Torre og Fischer på et tidspunkt i 1996 – i forbindelse med lanceringen af "Fischer Random" i Argentina - hyrede en taxa i Buenos Aires, hvor chaufføren let genkendte Torre som en kendt skakspiller, men ikke vidste, hvem den anden passager var. Da de skal forlade taxaen spørger chaufføren Torre: "Hvad skete der med den skøre fyr Fischer?".

Da Fischer under 1992-matchen så den ungarske stormester Andor Lilienthal blandt tilskuerne, hilste han ham med ordene "Pawn e5 takes f6!", som henviste til Lilienthals gevinstparti mod Capablanca i Hastings 1935, hvor Lilienthal med 20. exf6 ofrer sin dronning. Kombinationen er kopieret af Fischer i hans parti mod Mikhael Tal i Bled 1961. Partiet mod Tal havde stor betydning for Fischer, da han aldrig før havde vundet over Tal. Fischer tabte f.eks. 4-0 til Tal i kandidatturneringen i Bled 1959. Se begge partier efterfølgende.

Efter matchen i Jugoslavien boede Fischer i Ungarn en periode og blev knyttet til Lilienthal, ligesom Fischer i en periode boede hos Polgar-familien og spillede mod Polgar-søstre.

Fischers ekstreme synspunkter og usædvanlige adfærd er velkendt, herunder hans anti-amerikanske og anti-israelske udtalelser. Meningerne om Fischers psykiske tilstand er mange, lige fra skizofreni og Aspergers syndrom til paranoid personlighedsforstyrrelse. Men tilbage står, at hverken Palsson eller Spassky har dårligt at sige om Fischer.

I et interview i russiske Sport Express bliver Spassky bl.a. udspurgt omkring Fischer:

Spassky så Fischer første gang i Moskva, hvor den 15-årige Bobby, der havde følgeskab af storesøster Jane, spillede lynskak mod Petrosian, Bronstein, Vasiukov og Lutikov

Spassky ringede aldrig til Fischer, fordi Fischer altid ville diskutere Fischer Random, som Spassky fandt havde alt for mange variationer

Den sidste diskussion mellem Spassky og Fischer drejede sig om, hvilket træk der er stærkest: e2-e4 eller d2-d4, hvor det blev konkluderet, at d2-d4 er stærkest, fordi bonden er dækket af dronningen

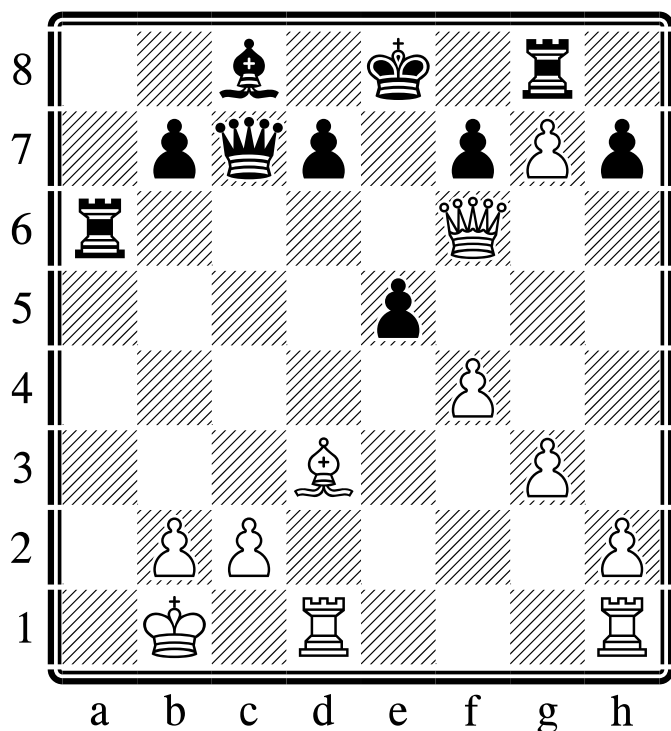
Spassky er sikker på, at islændingene alle var villige til at gå i fængsel med Fischer

Fischer døde af nyresvigt, fordi han nægtede at få foretaget to enkle operationer, han stolede ikke på lægerne

Fischer havde planlagt alt omkring sin død, hvor han skulle begravnes, hvilken musik der skulle spilles og hvem der skulle deltage ved begravelsen. Der var 3 skakspillere på deltagerlisten: Andor Lilienthal, Lajos Portisch og Boris Spassky

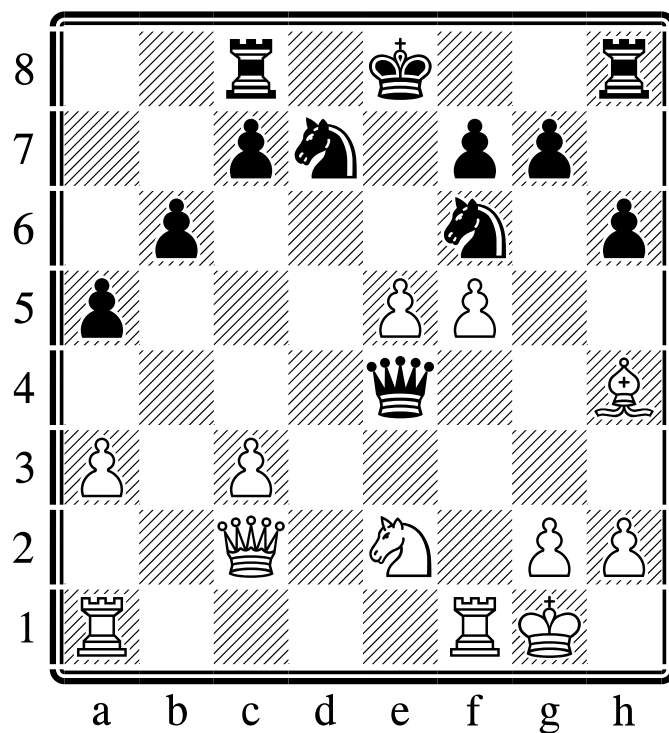
Spassky var forhindret i deltagelse ved begravelsen, men har efterfølgende lagt blomster på Fischers grav

Fischer – Tal, Bled 1961

Sort har lige spillet 22. – e5. Partiet fortsatte: 23. fxe5!! Txf6, 24. exf6 – Dc5, 25. Lxh7 Dg5, 26. Lxg8 – Dxf6, 27. Thf1 – Dxg7, 28. Lxf7+ - Kd8, 29. Le6 – Dh6, 30. Lxd7 – Lxd7, 31. Tf7 – Dxh2, 32. Tdx7+ - Ke8, 33. Tde7+ - Kd8, 34. Td7+ - Kc8, 35. Tc7+ - Kd8, 36. Tfd7+ - Ke8, 37. Td1 – b5, 38. Tb7 – Dh5, 39. g4 – Dh3, 40. g5 Df3, 41. Te1+ - Kf8, 42. Txb5 Kg7, 43. Tb6 – Dg3, 44. Td1 – Dc7. 45. Tdd6 – Dc8, 46. b3 – Kh7, 47. T6 1-0

Lilienthal – Capablanca, Hastings 1935

Sort har lige spillet: 19. – Dxe4. Partiet fortsatte: 20: exf6!! Dxc2, 21. fxg7 – Tg8, 22. Sd4 – De4, 23. Tae1 – Sc5, 24. Txe4+ - Sxe4, 25. Te1 – Txe7, 26. Txe4+ - opgivet